

НЕЗАКОННЕ ПРОВЕДЕННЯ АБОРТУ: КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА КВАЛІФІКАЦІЯ ТА СУДОВА ПРАКТИКА

БУЧКІВСЬКА ВІКТОРІЯ ЛЕОНІДІВНА

*суддя, заступник голови
Стрийського міськрайонного суду
Львівської області*

Розкрито механізм реалізації права на аборт, викристалізовано проблему, пов'язану з окресленою правореалізацією, а саме момент виникнення цієї можливості. Сфокусовано увагу на практиці Європейського суду з прав людини, наведено правову позицію Суду в аспекті аналізованої тематики.

З'ясовано окремі питання, пов'язані зі структурою права на аборт, зокрема порядок проведення доабортного консультування, роль і значення згоди особи на проведення абортів.

Окремо досліджується питання кримінально-правових засобів як гарантій права на життя у структурному сегменті права на аборт. Охарактеризовано склад злочину «Незаконне проведення абортів», передбачений ст. 134 КК України. Висвітлюються критерії правомірності проведення абортів, а також аналізуються умови, за яких аборт визнається незаконним. Проведено розмежування кваліфікації діяння: аборт чи вбивство, з виокремленням ключових чинників, що мають значення для правильного визначення складу злочину. Дослідження проілюстровано прикладами з судової практики в аспекті реалізації права на аборт.

Ключові слова: право на життя, незаконне проведення абортів, аборт, життя, суд, вагітна жінка.

Згідно зі ст. 3 Конституції України, людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю.

З поняттям «право на життя» пов'язана дискусія стосовно того, що слід вважати моментом виникнення цього права – зачаття чи народження. Залежно від відповіді на це запитання, законодавство або забороняє аборти (з деякими винятками за медичними показаннями), або, навпаки, надає жінці можливість самостійно вирішувати питання свого материнства.

Стаття 2 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція), закріплюючи фундаментальне право людини, не визначає ні його часових меж, ні моментів початку і закінчення життя.

Конвенція не містить положення, яке б однозначно й безпосередньо захищало право на життя ненародженої дитини. У ст. 2 Конвенції немає визначення моменту виникнення цього права, зокрема, не сформульовані поняття «кожний» і «життя».

На практиці проблема визначення моменту виникнення права на життя виникає в контексті права на аборт, яке піддається сумніву в багатьох країнах. Судова практика з цих питань є незначною, а суди підходять до вирішення цього питання обережно.

Наприклад, у справі «Патон проти сполученого Королівства» (Paton v. UK) Комісія визнала, що аборт на десятому тижні вагітності в інтересах захисту фізичного та психічного здоров'я жінки, передбачений британським законодавством, не суперечить ст. 2 Конвенції. Європейський суд з прав людини відзначив, що ст. 2 не гарантує абсолютного права ненародженої дитини на життя. Відповідно, проведення абортів на десятому тижні, особливо за медичними показаннями, не порушує права на життя. В іншому випадку життя плоду розглядалося б як більш вагома цінність, ніж життя вагітної матері. Однак, на думку Суду, потреби матері є пріоритетними стосовно потреб ще ненародженої дитини.

У справі «Н. проти Норвегії» (N v. Norway) спірне питання стосувалося проведення абортів на чотирнадцятому тижні, причому не через медичні (турбота про стан здоров'я жінки), а через соціальні причини. Комісія вирішила, що порушення ст. 2 не було. В рішенні зазначається, що ця сфера є дуже делікатною й вимагає обережного підходу та довіри до національного права конкретної держави. Якщо свобода розсуду держави при регулюванні проблеми абортів не виходить за межі розумного, Суд не має підстав для того, щоб констатувати порушення ст. 2.

Питання права на життя ненародженої дитини розглядалося також у справі «Во проти Франції» (Vo v. France). Пані Во, громадянка Франції в'єтнамського походження, яка перебувала на шостому місяці вагітності, мала пройти обстеження в лікарні. Того самого дня іншої жінці, Тан Ван Во, в цій лікарні було призначено вилучення спіралі. Лікар переплутав цих двох жінок, оскільки обидві мали однакове прізвище, й намагався вилучити спіраль у вагітної жінки. Вагітна погано розмовляла французькою і поспілкуватися з гінекологом не змогла. Як наслідок, після медичного втручання пані Во змушена була зробити аборт. Лікар, дії якого призвели до переривання вагітності, був виправданий на тій підставі, що на утробний плід, який не є людською істотою, захист кримінального права не поширюється.

У цій справі Суд зазначив, що не може дати відповіді на запитання, з якого моменту починається право на життя, й змушений залишити його на вирішення національним судам. Зокрема, Суд зазначив: «Враховуючи, що досліджені конвенційними інститутами закони про аборти різних країн не визнають ненароджену дитину «особою», яка прямо підпадає під захист ст. 2 Конвенції, Суд дійшов висновку, що, якщо в ненародженого є право на життя, це право явно обмежене інтересами його матері».

Отже, кожна держава-учасниця самостійно вирішує питання про гарантії права на життя ненародженої дитини. Це пов'язано з тим, що, по-перше, питання захисту життя плоду не вирішене однозначно в самих державах; по-друге, на сьогодні не існує універсального або регіонального міжнародного документа, який би уніфікував наукові та юридичні підходи до визначення моменту, з якого виникає право на життя.

Враховуючи це, аналіз злочинів проти найцінніших людських благ – життя та здоров'я потребує особливої уваги, оскільки в кримінально-правовому аспекті ці посягання визнаються одними з найнебезпечніших. Конституція України, Основи законодавства України про охорону здоров'я, інші нормативно-правові акти орієнтуються на забезпечення реальних гарантій захисту здоров'я кожної людини. Реалізувати ці гарантії неможливо без кримінально-правових засобів. Кримінально-правові норми, що передбачають відповідальність за посягання на життя та здоров'я особи, містяться у розділі II Особливої частини Кримінального кодексу України (далі – КК України) «Злочини проти життя та здоров'я особи».

Чільне місце серед цих злочинів посідають посягання, що становлять небезпеку для життя та здоров'я людини.

Статтею 134 КК України передбачена відповідальність за незаконне проведення аборту. Під незаконним проведенням аборту законодавець розуміє проведення аборту особою, яка не має спеціальної медичної освіти.

Абортом у медицині називають передчасне зупинення вагітності і вилучення з матки плідного яйця чи плода, ще не здатного до життя поза тілом матері, в перші 28 тижнів вагітності [2, с. 14].

У медицині розрізняють два види аборту:

1) патологічний – вагітність припиняється якимось захворюванням вагітної жінки;

2) штучний – вагітність припиняється побічним втручанням в організм вагітної жінки.

Штучний аборт буває незаконним і законним.

Перелік заходів і послуг з профілактики небажаної вагітності, проведення операції (процедури) штучного її переривання та попередження можливих ускладнень передбачені Порядком надання комплексної медичної допомоги вагітній жінці під час небажаної вагітності, затвердженим наказом Міністерства охорони здоров'я України від 24.05.2013 р. № 423 (далі – Порядок).

У випадку прийняття вагітною жінкою рішення про проведення операції (процедури) штучного переривання вагітності обов'язково проводиться доабортне консультування, відповідно до клінічного протоколу «Комплексна медична допомога під час небажаної вагітності», затвердженого наказом Міністерства охорони здоров'я України від 31 грудня 2010 р. № 1177 (далі – Клінічний протокол).

Як зазначає В. Панкратов, порушуючи питання про значення згоди особи на проведення аборту, ми неминуче зіштовхуємося з проблемою встановлення юридичного значення згоди особи на заподіяння їй шкоди для кримінального права загалом. Не торкаючись загальнотеоретич-

них питань сутності згоди особи на заподіяння їй шкоди, вже сьогодні можна стверджувати, що законодавець враховує факт цієї згоди у край непослідовно [3, с. 40–42].

Крім того, необхідно звернути увагу на характер та умови згоди, про яку йдеться. Вважаємо, що до основних умов незаконного переривання вагітності за згодою потерпілої слід віднести: а) дійсність згоди, тобто згода повинна виходити від осудної та дієздатної людини; б) згода повинна бути усвідомленою та вольовою; в) згода повинна бути добровільною.

Штучне переривання вагітності визнається законним, якщо воно проведене за згодою жінки:

- в акредитованих закладах охорони здоров'я II та III рівнів із застосуванням безпечних методик, відповідно до Клінічного протоколу;
- у перші дванадцять тижнів вагітності;
- операція (процедура) штучного переривання небажаної вагітності здійснюється після обов'язкового підписання вагітною жінкою інформованої добровільної згоди вагітної жінки на проведення операції (процедури) штучного переривання небажаної вагітності за формою, затвердженою наказом Міністерства охорони здоров'я України 24 травня 2013 р. № 423;
- у зв'язку з тим, що продовження вагітності і пологи загрожували життю жінки (в таких випадках аборт буде законним і тоді, коли вагітність тривала понад дванадцять тижнів);
- операцію (процедуру) штучного переривання небажаної вагітності здійснюють лікарі-акушери-гінекологи акредитованих закладів охорони здоров'я II та III рівнів, які мають відповідні підготовку та досвід.

У зв'язку з цим заслуговує на увагу приклад із судової практики, коли, згідно з постановою Вишгородського районного суду Київської області від 25 січня 2011 р., звільнено від кримінальної відповідальності ОСОБА_1 за ч.1 ст.134 КК України за те, що 21.07.2010 р. близько 12 год 00 хв після розмови з матір'ю ОСОБА_2 погодилася на переривання своєї вагітності. Після цього її мати, ОСОБА_1, не маючи спеціальної медичної освіти, в домашніх умовах, за адресою АДРЕСА_1, з метою переривання вагітності своєї доньки, шляхом ін'єкції ввела препарат «Естрофан» у сідниці та вену руки ОСОБА_2. Ідентичні ін'єкції ОСОБА_1 вводила своїй доньці протягом двох днів з періодичністю в одну годину. 22.07.2010 р. близько 22 год 00 хв, після чергового введення препарату «Естрофан», у ОСОБА_2 стався викидень, у зв'язку з чим її 23.07.2010 р. близько 02 год 05 хв в тяжкому стані було доправлено до Вишгородської ЦРЛ. Постановою суду ОСОБУ 1 звільнено від кримінальної відповідальності, а справу провадженням закрито у зв'язку з примиренням з потерпілою.

Ще одним прикладом слугує вирок Оболонського районного суду м. Києва від 05 червня 2008 р., яким ОСОБА_2 визнана винною у вчиненні злочину, передбаченого ст.134 ч.2 КК України, за те, що маючи спеціальну медичну освіту за фахом лікар-гінеколог, з 1992 р. перебуваючи на пенсії за віком, незаконно провела аборт не у спеціально акредитованому закладі охорони здоров'я, де є гінекологічні загальнохірургічні відділення, а за місцем свого мешкання у АДРЕСА_1 і за таких обставин. 05.03.2008 р. близько 15.00 год ОСОБА_2, перебуваючи

за місцем свого проживання – АДРЕСА_1, яке не є спеціально акредитованим закладом охорони здоров'я, за допомогою медичних інструментів і препаратів незаконно провела аборт – штучне переривання вагітності ОСОБА_3, ІНФОРМАЦІЯ_8, внаслідок чого ОСОБА_3 була госпіталізована до пологового будинку № 4, де їй була проведена операція. Під час операції ОСОБА_3 було видалено матку з придатками. Згідно з висновком судово-медичної експертизи № 117 від 21.04.2008 р., проведення 05.03.2008 р. переривання вагітності ОСОБА_3 призвело до перфорації матки з кровотечею, розвитком геморагічного шоку II ступеня. Внаслідок цього ОСОБА_3 було виконано оперативне втручання в обсязі екстирпації матки з трубами. Між перериванням вагітності у ОСОБА_3 та наслідками, що призвели до екстирпації матки з трубами, існує прямий причинно-наслідковий зв'язок. Переривання вагітності у ОСОБА_3 є тяжким тілесним ушкодженням (за критерієм переривання вагітності, як за критерієм небезпеки для життя, так і за критерієм втрати органа). Вилучення матки з придатками повністю унеможливило подальшу вагітність у ОСОБА_3, тобто спричиняє безпліддя.

Комплексна медична допомога вагітній жінці під час небажаної вагітності передбачає організацію заходів з надання якісної та ефективної медичної допомоги у закладах охорони здоров'я з метою профілактики для уникнення в майбутньому небажаної вагітності, проведення операції (процедури) штучного переривання небажаної вагітності та попередження можливих ускладнень (п. 1.3 Порядку).

Незаконним (кримінально каранним) визнається аборт, проведений за згодою потерпілої:

- поза спеціальним медичним закладом, незалежно від того, хто проводив операцію;
- за тривалості вагітності понад дванадцять тижнів, якщо не було протипоказань щодо вагітності і пологів;
- особою, яка не має спеціальної вищої медичної освіти.

За наявності хоч б однієї з цих обставин аборт визнається незаконним (кримінальним).

Стаття 134 КК України не передбачає жодного випадку незаконного аборт, проведеного особою, яка має спеціальну медичну освіту, якщо при цьому не було заподіяно суттєвої шкоди здоров'ю вагітної жінки.

Вагітність при кримінальному аборті припиняється різними засобами:

1) механічними – введенням у матку різних предметів (наприклад, дерев'яних кийків); розчинів (мила, соди, йоду тощо) або нанесенням ударів у живіт тощо;

2) медикаментозними – вживанням різних ліків чи хімічних речовин (хініну, сулеми, миш'яку, гасу тощо);

3) термічними – впливом тепла на тіло вагітної жінки (гарячі ванни, спринцювання тощо).

Аборт може бути викликаний і психічною травмою, переляком. Обов'язковою ознакою кримінального аборт є настання злочинного наслідку – припинення вагітності. Злочин, передбачений ч. 1 ст. 134 КК України, вважається закінченим з моменту фактичного переривання вагітності. При цьому факт вилучення плоду, який не здатен більше розвиватись, з організму матері не має значення для визнання злочину

закінченим. Якщо особа вчинила всі дії, які з її погляду були необхідними для переривання вагітності (зробила ін'єкцію, здійснила хірургічне втручання тощо), однак вагітність перервати не вдалося, вчинене слід кваліфікувати за ст. 15, ч. 1 ст. 134 КК України.

Злочин, передбачений ч. 2 ст. 134 КК України, вважається закінченим з моменту настання певних суспільно небезпечних наслідків: тривалого розладу здоров'я, безпліддя або смерті потерпілої. Смерть вагітної жінки може настати як під час незаконного проведення аборту, так і після операції.

Суб'єктом злочину, передбаченого ч. 1 ст. 134 КК України, є особа, яка досягла 16-річного віку і не має спеціальної медичної освіти. Це можуть бути:

1) лікарі, тобто особи, які отримали вищу медичну освіту, однак не мають спеціальної медичної підготовки і за характером своєї професійної діяльності не уповноважені на проведення операцій зі штучного переривання вагітності (наприклад, лікарі-стоматологи, окулісти);

2) особи середнього медичного персоналу (медичні сестри, акушерки, фельдшери тощо) або студенти медичних навчальних закладів;

3) особи, які не мають жодного відношення до медицини.

КК України не передбачає відповідальності жінки за штучне переривання своєї вагітності.

Суб'єктом злочину, передбаченого ч. 2 ст. 134 КК України, крім зазначених категорій осіб, можуть виступати особи, які мають спеціальну медичну освіту, тобто лікарі, акушери-гінекологи.

У медичній літературі зазначається, що аборт, проведений навіть у лікарні з дотриманням усіх правил асептики та антисептики, заподіює значну шкоду здоров'ю жінки [1, с. 494; 5, с. 40].

Так, вироком Держинського міського суду Донецької області від 21 жовтня 2013 р. ОСОБА_4 засуджена, згідно з ч. 2 ст. 134 КК України, за таких обставин. 30.11.2011 р. ОСОБА_2 звернулася до лікаря-гінеколога ОСОБА_4 з приводу небажаної вагітності. Своєю чергою ОСОБА_4, маючи медичну освіту, але не маючи спеціального дозволу-сертифіката з надання комплексної допомоги жінкам при небажаній вагітності, розуміючи, що її дії виходять за межі компетенції лікаря-гінеколога, порушивши «клінічний протокол», без заведення медичної документації (а саме медичних карт переривання вагітності), згодилась зробити ОСОБА_2 аборт. За попередньо досягнутої домовленості, 04.01.2012 р. ОСОБА_2 приблизно о 10 год прийшла на прийом у медичну амбулаторію м. Артемово Донецької області, де ОСОБА_4, не перебуваючи в умовах гінекологічного або денного стаціонару, умисно з метою переривання вагітності (тобто проведення медичного аборту) ввела інтравагінально в організм ОСОБА_2 медичний препарат «Мефепристон», а також дала супутні лікарські препарати, які ОСОБА_2 за рекомендацією ОСОБА_4 прийняла. Внаслідок цього 04.01.2012 р. приблизно о 20 год в ОСОБА_2 з'явилися кров'яні виділення та вийшов плід, про що ОСОБА_2 телефоном повідомила ОСОБА_4 05.01.2012 р. ОСОБА_4 провела ультразвукове обстеження та повідомила ОСОБА_2 про успішне проведення аборт. Однак 07.01.2012 р. в ОСОБА_2 з'явилися скарги на підвищену температуру тіла, біль у правому боці, кров'яні виділення,

про що вона повідомила ОСОБА_4. Остання запевнила ОСОБА_2, що ці наслідки є післяопераційними та жодної загрози для життя та здоров'я не становлять. Однак 10.01.2012 р., внаслідок погіршення стану здоров'я, ОСОБА_2 була доправлена каретою швидкої допомоги в ЦМЛ м. Дзержинська, де з 10.01.2012 р. до 08.02.2012 р. перебувала на лікуванні з діагнозом «неповний медикаментозний аборт з постгеморагічною анемією, загостренням хронічного метроендометриу». Ускладнення через неналежне надання медичної допомоги, що виразилося у порушенні анатомічної цілісності тканин і органів та їх функцій внаслідок медикаментозного аборту, оцінюються як тілесні ушкодження середнього ступеня тяжкості.

Суб'єктивна сторона злочину, передбаченого ч. 1 ст. 134 КК України, характеризується прямим умислом. Психічне ставлення до суспільно небезпечних наслідків, передбачених у ч. 2 ст. 134 КК України, є необережним (злочинна самовпевненість або злочинна недбалість). За наявності непрямого умислу до смерті, безплідності або тривалого розладу здоров'я дії винного треба кваліфікувати за сукупністю злочинів – за ч. 2 ст. 134 КК України і відповідною статтею розділу II Особливої частини КК України (наприклад, ст. 115, 121, 122 КК України).

Якщо тривалий розлад здоров'я, безпліддя або смерть потерпілої стали наслідком аборту, проведеного на законних підставах лікарем з профільною медичною підготовкою, за наявності підстав вчинене слід кваліфікувати за ст. 140 КК України.

Для кваліфікації аборту і відмежування його від вбивства важливе значення має визначення початкового моменту життя людини. У медицині початком життя вважається початок фізіологічних пологів. Початок фізіологічних пологів (патологія не враховується, бо вона або не має юридичного значення, або має зовсім іншу юридичну природу) – це саме той момент, коли завершився розвиток плоду, він дозрів для самостійного життя поза тілом матері, тобто з'являється нове життя. З цього моменту кримінальний закон і повинен брати життя цього громадянина під свою охорону. Посягання, спрямовані на заподіяння смерті плоду до початку фізіологічних пологів, кваліфікуються як аборт. Заподіяння смерті під час пологів кваліфікується як вбивство і в тих випадках, коли пологи були викликані штучно і плід був життєздатним (життєздатним визнається плід після шести місяців вагітності).

Так, Тростянецький районний суд Вінницької області неправильно кваліфікував дії ОСОБИ_5 за ч. 1 ст. 134 КК України, та засудив останню на підставі п. 2, 6, 11 ч. 2 ст. 115 КК України до покарання у виді 13 (тринадцяти) років позбавлення волі з конфіскацією всього особисто їй належного майна за таких обставин.

Згідно з вироком суду, ОСОБА_4, завагітнівши на початку 2011 р., однак не бажаючи народжувати дитину, вирішила незаконно позбутись своєї вагітності шляхом проведення передчасних пологів і подальшого заподіяння смерті народженій дитині. З цією метою ОСОБА_4 в серпні 2011 р. запропонувала своїй знайомій ОСОБА_5 за матеріальну винагороду здійснити переривання вагітності та позбавити життя новонароджену дитину. На цю пропозицію остання погодилась і надала консультації

ОСОБА_4 щодо придбання відповідних медичних препаратів, необхідних для проведення передчасних пологів. Уранці 10.10.2011 р. ОСОБА_4 придбала в одній із аптек, що на вул. Миколаєнка в м. Бершадь, медичні препарати «Сенистрол» і «Окситоцин», та близько 09.00 год прийшла до квартири ОСОБА_5, за АДРЕСА_1 і передала їй продукти харчування як раніше обумовлену матеріальну винагороду за переривання вагітності та позбавлення життя дитини. На виконання раніше досягнутої домовленості ОСОБА_5 з метою переривання вагітності ОСОБА_4, усвідомлюючи незаконність такої операції, діючи умисно, не маючи вищої медичної освіти та спеціальної підготовки, не будучи уповноваженою на проведення операцій штучного переривання вагітності, не перевіривши стану здоров'я ОСОБА_4, діючи поза межами спеціально акредитованого закладу охорони здоров'я, зробила останній декілька ін'єкцій заборонених до використання вагітними препаратів «Сенистрол» і «Окситацин», які та придбала заздалегідь в аптеці. Під дією цих препаратів близько 15.00 год у ОСОБА_4 почались передчасні пологи. Відвівши її у приміщення ванної кімнати, ОСОБА_5 прийняла, згідно з висновком судово-медичної експертизи № 114 від 18.11.2011 р., живу доношену життєздатну дитину жіночої статі. Після цього ОСОБА_5, попередньо отримавши від ОСОБА_4 матеріальну винагороду у вигляді продуктів харчування, виконуючи взяті на себе у зв'язку з цим зобов'язання, діючи з корисливих мотивів та за дорученням ОСОБА_4, вирішила позбавити життя новонароджену дитину. З цією метою ОСОБА_5, діючи умисно, усвідомлюючи суспільну небезпеку своїх дій і неминучість настання наслідків у вигляді смерті новонародженої дитини, поклала її у відро з водою. Внаслідок закриття дихальних шляхів водою у новонародженої дитини настала механічна асфіксія, яка, згідно з висновком судово-медичної експертизи № 114 від 18.11.2011 р., спричинила смерть. Переконавшись у смерті новонародженої дитини, ОСОБА_5, з метою приховання злочину, загорнула труп у поліетиленовий пакет і передала його ОСОБА_4, яка потім викинула його у вигрібну яму туалету нежилого господарства по вул. Садовій, 77 с. Берізки-Бершадські Бершадського району Вінницької області.

Апеляційний суд Вінницької області вирок Тростянецького районного суду Вінницької області від 07 вересня 2012 р. щодо ОСОБА_5 змінив, скасувавши його в частині засудження за ч. 1 ст. 134 КК України, та вказав, що суд першої інстанції припустився помилки при визнанні ОСОБА_5 винною у незаконному проведенні абортів, тобто у вчиненні злочину, передбаченому ч. 1 ст. 134 КК України. З об'єктивної сторони проведення абортів дістає вияв в активних діях особи, яка його проводить, спрямованих на штучне переривання вагітності, які призвели до її фактичного переривання. Проведення незаконного абортів особою, яка не має спеціальної медичної освіти, може мати місце лише до початку фізіологічних родів, тобто до того, як з'явилась можливість безпосереднього фізичного впливу на тіло дитини. Заподіяння смерті плоду дитини після того, як почались фізіологічні пологи, є не аборт, а вбивством малолітньої дитини, що тягне за собою відповідальність за ч. 2 ст. 115 КК України і додаткової кваліфікації за ч. 1 ст. 134 КК України не потребує.

На думку Г.Б. Романовського, питання надання можливості кожній жінці зробити аборт є настільки важливим, що іноді залежно від його вирішення державою оцінюють ступінь демократичності суспільства. Проблема абортів у правозахисному контексті дуже суперечлива. З одного боку, постає питання, якою мірою ненароджена дитина має право на життя, з іншого – необхідно з'ясувати, чи має право мати сама розпоряджатися своїм тілом і чи має вона внаслідок цього право на фізичну недоторканність та на особисте життя. Через таку невизначеність дуже важко урівноважити права ненародженої дитини і матері, зробити вибір між ними... [4].

Як і деякі інші репродуктивні права людини, право на припинення життя власної дитини не може викликати однозначного ставлення. Згідно з Декларацією стосовно медичного абортів, прийнятою 24-ю Всесвітньою медичною асамблеєю в серпні 1970 р. (з поправками 1983 р.), перший етичний принцип, якого повинні дотримуватися лікарі, вимагає поважати людське життя від самого його початку.

1. Авдеев М.Я. Курс судебной медицины / А.Я. Авдеев. – М., 1959.

2. Медицинская энциклопедия. – М., 1966.

3. Панкратов В. Проблемы установления уголовной ответственности за незаконное производство аборта / В. Панкратов // Уголовное право. – 2001. – № 3.

4. Романовский Г.Б. Право на аборт: отечественный и зарубежный опыт / Г.Б. Романовский // Человек. – 2003. – № 6.

5. Сердюков И.Г. Чем вреден и опасен аборт / И.Г. Сердюков. – М., 1954.

Бучкивская В.Л.

Незаконное проведение аборта: уголовно-правовая квалификация и судебная практика

Раскрыт механизм реализации права на аборт, выкристаллизована проблема, связанная с очерченной правореализацией, а именно момент возникновения этой возможности. Сфокусировано внимание на практике Европейского суда по правам человека, приведена правовая позиция Суда в аспекте рассматриваемой тематики.

Выявлены отдельные вопросы, связанные со структурой права на аборт, в частности, порядок проведения доабортного консультирования, роль и значение согласия лица на проведение аборта.

Отдельно исследуется вопрос уголовно-правовых средств как гарантий права на жизнь в структурном сегменте права на аборт. Охарактеризован состав преступления «Незаконное проведение аборта», предусмотренный ст. 134 УК Украины. Освещаются критерии правомерности проведения абортів, а также анализируются условия, при которых аборт признается незаконным. Проведено разграничение квалификации деяния: аборт или убийство, с выделением ключевых факторов, имеющих значение для правильного определения состава преступления. Исследование проиллюстрировано примерами из судебной практики в аспекте реализации права на аборт.

Ключевые слова: право на жизнь, незаконное проведение аборта, аборт, жизнь, суд, беременная женщина.

Buchkivska V.L.

Illegal Abortion: Criminal Law Qualification and Court Practice

The mechanism of realization of the right to abortion is elucidated. The issue, connected with this legal realization is highlighted, in particular the moment of appearance of such ability. Attention is paid to the case-law of the European Court of Human Rights; legal opinions of the Court are analyzed in the context of this problem.

Certain issues, connected with the structure of right to abortion are clarified, in particular procedure of conducting pre-abortion consulting, role and importance of person's consent to abortion.

The issue of criminal law measures as well as guarantees of the right to health in the structural segment of the right to abortion is analyzed. Composition of a crime "Illegal abortion" as it is foreseen by article 134 of Criminal Code of Ukraine is characterized. Criteria of lawfulness of an abortion are elucidated and conditions under which an abortion is considered illegal are analyzed. A distinction between qualifying an action as a murder or abortion is provided, as well as certain factors, which are important for correct defining of a crime composition are specified. A research is supported by examples from legal practice in the aspect of the right to abortion realization.

Key words: right to life, illegal abortion, abortion, life, court, pregnant woman.